



PUNT INFORMATIU 165 – FEBRER 2010

València, 558 6è 1a – 08026 Barcelona - Tel. 93 245 61 65 – Fax 93 513 43 17

E-mail: agrupament@agrupament.com – Web: www.esbarts.cat

NOU CD PELS 25 ANYS DE L'AGRUPAMENT D'ESBARTS D'ANSAIRES

- Europa (Marxa)
- Marxa dels soldats
- Polca infantil
- El Tio Tio
- Petits vailets
- Ball del Joan Petit
- L'Eixida de Tàrraga
- Ball pla de les Coves de Vinromà
- Variacions per infants
- Ballet cerdà de Montlluís (Alta Cerdanya)
- Ball de cercolets (Tarragona)
- L'indiot (Seu d'Urgell)
- Ball de Nans (Olot)
- Ball cerdà (Seu d'Urgell)
- Polca Sant Julià (Arboç)
- La Gavina (Havanera)
- Ballet de Marina
- Desfilada (Marxa)



Si, com és habitual dir, els edificis s'han de començar pels fonaments, l'Agrupament d'Esbarts Dansaires vol encetar aquest trajecte vers els propers vint-i-cinc anys posant l'accent en les bases, en el treball en esbarts infantils i juvenils, en escoles de dansa, posant a les mans de mestres i responsables de formació eines de qualitat. S'està fent, per la banda escrita, des de la col·lecció "Ormeig", però ara es presenta per la banda musical. Sovint hem sentit peticions de responsables d'esbarts demanant bons enregistraments sonors de balls i danses que habitualment solen executar les seccions infantils i juvenils dels esbarts. I aquest CD en vol ser una resposta, ja que la majoria de peces enregistrades ho són a petició d'esbarts que ho havien estat esperant. Però no per això s'ha de considerar que es tracta d'un repertori de poc nivell musical. Ans al contrari, els noms que hi figuren són tota una garantia de qualitat musical: els treballs de Max Havart, Francesc Juanola, Lluís Moreno, Manuel Oltra, Joaquim Serra, Pau Sicart, Eduard Xandric, podran arribar més acuradament a joves generacions de dansaires. Es tracta de peces airoses, senzilles, fresques, susceptibles de convertir-se, algunes ja ho són, en petites joies coreogràfiques amb regust de festes populars.

Presentació el diumenge dia 28 de febrer a les 12 h al Teatre del Centre de l'Arboç amb la col·laboració dels esbarts: Sant Julià de l'Arboç (amfitrió), Dansaire del Centre Moral d'Arenys de Munt, Montgrí de Torroella de Montgrí i Santa Tecla de Tarragona amb l'acompanyament de la Cobla Principal del Llobregat dirigida per Jordi Núñez i Pallarola. Hi esteu tots invitats.

CORRANDES DE FEBRER

DILLUNS DIA 1 DE FEBRER

A les 19.30 h. Sessió de "*La Cafetera de l'Esbart Català de Dansaires*" dedicada als balls de cintes i bastons de La Garriga i al Ball de l'Hereu Riera, a càrrec d'Anna Bigas i Montserrat Garrich. Amb acompanyament musical d'Anna Jordana i Joan Gòmez. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos - Població: Barcelona.

DIVENDRES DIA 5 DE FEBRER

A les 20 h. Ball dels divendres per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant organitzat per l'*Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos - Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

DIUMENGE DIA 7 DE FEBRER

A les 18 h. Cloenda de la 2a Roda d'esbarts SETVETES. Esbarts: *Sant Genís de Taradell, Castell de Tona, Vilanova del Camí, del Vallès de Terrassa, Egarenc de Terrassa, Mediterrània de Sant Cugat del Vallès, Olesa d'Olesa de Montserrat i Rocasagna de Gelida*. Lloc: Sala Can Costa - Població: Taradell (Osona).

A les 18 h. 31a Roda d'Esbarts Catalònia Infantil i Juvenil amb l'*Esbart Joventut Nostra (amfitrió), l'Agrupació Cultural i Dansaire del Pla del Penedès, l'Esbart Jove de Gualba i l'Esbart Folklòric d'Horta de Barcelona*. Lloc: Agrupació Congrés, c/Alexandre Galí 20 - Població: Barcelona -- Sant Andreu.

A les 18 h. Espectacle "Aigua" a càrrec de l'*Esbart Marboleny de Les Preses* amb els músics Mirna i Xavi Múrcia al Teatre Principal d'Olot (Garrotxa).

A **determinar**. Actuació al Museu Etnològic de Barcelona dins la presentació de l'Associació d'Amics del Museu de l'*Esbart Català de Dansaires de Barcelona*. Lloc: Museu Etnològic - Població: Barcelona.

DIVENDRES DIA 12 DE FEBRER

A les 20 h. Ball dels divendres per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant organitzat per l'*Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos - Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

DISSABTE DIA 13 DE FEBRER

A les 11.30 h. Trobada d'Esbarts Infantils dins les Festes de Santa Eulàlia amb la participació dels esbarts barcelonins: *Català de Dansaires, Gaudí, Joventut Nostra, Sant Jordi* i dels esbarts: *Marboleny de Les Preses i del Casal Cultural de Dansaires Manresans*. Lloc: Plaça del Rei – Barcelona – Ciutat Vella.

A les 17.30 h. Recital per les Festes de Santa Eulàlia a càrrec de l'*Esbart Català de Dansaires de Barcelona* amb acompanyament d'El Grupet a la Plaça del Rei - Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

A les 18.30 h. Participació de l'*Esbart Vila d'Esplugues* a la Rua de Carnestoltes. Lloc: Inici c/ Cedres - Final Pl. Catalunya - Població: Esplugues de Llobregat (Baix Llobregat).

DIUMENGE DIA 14 DE FEBRER

A les 11 h. Cercavila de Santa Eulàlia amb l'*Esbart Català de Dansaires de Barcelona*. Cavallets cotoners i bastoners, amb flabiols, timbal, tenora i caixa. Lloc: Pl. Reial, Rambles, c. Portaferrixa, c. Boters, c. Bisbe, pl. St. Jaume. Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

A les 11.30 h. Trobada d'esbarts infantils dins les Festes de Santa Eulàlia amb l'*Esbart Maragall de Barcelona, l'Esbart Sant Marçal de Cerdanyola, Esbart Sant Martí de Barcelona i l'Esbart Vila d'Esplugues* amb acompanyament de la Cobla Vila d'Olesa. Lloc: Plaça del Rei - Població: Barcelona.

A les 12 h. Tradicional ballada de Carnestoltes amb el Ball de Gitanes del Vallès a càrrec de l'*Esbart Sabadell Dansaire* amb acompanyament de la Cobla Sabadell. Lloc: Plaça de Sant Roc - Població: Sabadell.

A les 12 h. Festa de l'arròs amb interpretació del Ball Cerdà de Bagà pel cos de dansa de l'*Esbart Cadí de Bagà*. Lloc: Plaça Porxada – Població: Bagà (Berguedà).

DIVENDRES DIA 19 DE FEBRER

A les 20 h. Ball dels divendres per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant organitzat per l'*Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos - Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

DISSABTE DIA 20 DE FEBRER

A les 21.30 h. Espectacle "Síntesi" de *l'Esbart Ciutat Comtal de Barcelona* al Teatre Kursaal de Manresa.

DIUMENGE DIA 21 DE FEBRER

A les 18 h. Ball de les Gitanes a càrrec de *l'Esbart Sant Marçal de Cerdanyola del Vallès* i la participació d'altres 4 grups. Lloc: Ateneu - Població: Cerdanyola del Vallès (Vallès Occidental).

DIVENDRES DIA 26 DE FEBRER

A les 20 h. Ball dels divendres per aprendre a ballar, per passar-s'ho bé ballant organitzat per *l'Esbart Català de Dansaires*. Lloc: Sala de ball de La Casa dels Entremesos - Població: Barcelona -- Ciutat Vella.

DISSABTE DIA 27 DE FEBRER

A les 12 h. Actuació de *l'Esbart Fontcoberta de Banyoles* a la Fira de la Mel de Crespià (Pla de l'Estany).

A determinar. Fira de l'Aixada a Manresa amb la participació de *l'Esbart del Casal Cultural de Dansaires Manresans*. Lloc: Plaça Major - Població: Manresa (Bages).

DIUMENGE DIA 28 DE FEBRER

A les 12 h. Espectacle d'esbarts infantils i juvenils amb motiu de la presentació del nou CD "**Cap als 25**" de l'Agrupament d'Esbarts Dansaires. Amb la col·laboració de la cobla "La Principal del Llobregat" dirigida per Jordi Núñez i Pallarola. Hi participen *l'Esbart Sant Julià de l'Arboç* (amfitrió), *l'Esbart Dansaire del Centre Moral d'Arenys de Munt*, *l'Esbart Montgrí de Torroella de Montgrí* i *l'Esbart Santa Tecla de Tarragona*. Lloc: Teatre del Centre - Població: L'Arboç (Baix Penedès).

A les 18 h. 31a Roda d'Esbarts Catalunya Infantil i Juvenil amb *l'Esbart del Centre* (amfitrió), *l'Escola de Dansa del Grup Mediterrània de Sant Cugat del Vallès*, *l'Esbart Sant Martí de Torrelles de Llobregat* i *l'Associació Dansaires Tiorbins de Sant Andreu de la Barca*. Lloc: Centre Moral de Gràcia (Barcelona).

A determinar. Fira de l'Aixada a Manresa amb la participació de *l'Esbart del Casal Cultural de Dansaires Manresans*. Lloc: Plaça Sant Ignasi - Població: Manresa (Bages).

L'AGENDA ONLINE

<http://www.esbarts.cat/index.php?mod=Agenda>

Recordem als esbarts que cal que ens facin arribar les seves activitats abans del dia 20 del mes anterior a la data de l'esdeveniment. També ens cal saber el lloc i l'hora. Gràcies per la vostra comprensió.



L'Esbart Sant Marçal de Cerdanyola del Vallès

CORRANDES PASSADES

DEL MES DE GENER

ACTUACIONS QUE NO ENS VAN PODER SER COMUNICADES ABANS DE TANCAR L'EDICIÓ DEL PUNT DE GENER, PERÒ QUE EN EL SEU MOMENT VAN FIGURAR ANUNCIADES A LA PLANA WEB DE L'AGRUPAMENT.

DIA 1

-**L'Esbart Mediterrània Dansa de Figueres** va participar al Concert de Primer d'Any al Teatre Jardí de Figueres i que es va oferir en directe per TV3 en paral·lel amb el de Viena.

DIA 8

-**L'Esbart Sant Marçal de Cerdanyola del Vallès** va ballar el "Ball de Sant Antoni" en la cerimònia de traspàs "d'Arriers" al Teatre de l'Ateneu de Cerdanyola.

DIA 9

-A la Plaça Sta Maria va actuar la secció infantil de **l'Esbart Sant Marçal de Cerdanyola del Vallès**.

DIA 16

-**L'Esbart Dansaire de Mollet** va estrenar l'espectacle "15 anys i el viatge continua" al Teatre de Mollet.

DIA 17

-**L'Esbart Sant Antoni del Voló** va participar als actes de la festa de Sant Antoni al Voló (Rosselló).

-**L'Esbart Dansaires Manresans (Casal Cultural)** va participar a la cloenda de l'Any Amades a Manresa.

DIA 24

-**L'Esbart Montgrí de Torroella de Montgrí** va presentar l'espectacle "Fills del mar" a Parlavà.

DIA 30

-**L'Esbart Laurèdia de Sant Julià de Lòria** va actuar al Residencis Sola d'Enclar d'Andorra la Vella.

-**El Grup Dansaire d'Ordino i l'Esbart Brugués de Gavà** han actuat a l'Auditori Nacional d'Andorra.

DIA 31

-**Els Esbarts Castell de Tona i Rocasagna de Gelida** van fer un recital conjunt a Tona.

DIES 8, 15, 22 i 29

-**L'Esbart Català de Dansaires** va fer les sessions del ball dels divendres al seu estatge social.



L'Esbart Mediterrània Dansa de Figueres

EL MES DE FEBRER

El **Febrer** és el segon mes de l'any en el calendari Gregorià i té 28 dies els anys comuns i 29 els anys de traspàs. En llatí es deia februiarius i era un mes dedicat a unes festes de purificació, les februa, en les quals s'aplaçaven els morts amb sacrificis i ofrenes. Del seu nom ve el del déu romà Februus, el de la purificació. **Febrer** no existia en el calendari romà d'època primitiva, va ser afegit com gener amb la reforma de Numa Pompili que va adaptar els mesos al cicle lunar. Originàriament tenia 28 dies, passant a tenir-ne 29 (30 en any de traspàs) amb el calendari julià. També fins a època juliana, **Febrer** era l'últim mes de l'any, que començava en març. Posteriorment August li va restar un dia de manera que es va quedar amb els 28/29 que té actualment. Els seus símbols són l'ametista, la violeta i la perla (d'on ve el nom que té en finès).

EL 2 DE FEBRER, DIA DE LA CANDELERA



El 2 de Febrer, diada de la Candelera, a mig camí entre l'inici i la fi de l'hivern, just 40 dies després del solstici d'hivern, és un moment d'especial transcendència dins el calendari anual. Des del punt de vista natural, meteorològic, es considera que segons la fase de la lluna, es pot saber quan queda perquè arribi el bon temps. Durant aquests dies tenen lloc manifestacions festives com l'entrada de branques florides o els balls i festes de l'Ós, l'animal mític que aquesta nit surt del cau per saber si ha de seguir hivernant o no. Des del punt de vista litúrgic cristià, la Candelera és una festa que, a 40 dies del Nadal, commemora la presentació de Jesús al temple de Jerusalem i la Purificació de la seva mare, Maria, un ritu obligatori en la tradició jueva basat en l'oferta i benedicció de candeles de cera. La tradició marca el dia d'avui com el dia de desmuntar el pessebre i, per tant, el moment en què es dona per tancat el cicle de Nadal.

DITES I REFRANYS POPULARS

- Per la Candelera, l'ós surt de l'ossera
- A la Mare de Déu Candelera, el berenar li va al darrera
- Avui febrer, demà Candelera i sant Blai al darrera
- Febrer, mes mentider, un dia dolent i l'altre també
- Febreret el curt, amb vint-i-vuit dies en surt
- Febrer el curt, pitjor que un truc
- Febrer curt, brau i tossut
- Neu de febrer, aigua en un paner
- Quan trona pel febrer, tremola el vinyater
- Si el febrer no febreja, tot l'any boigeja
- El febrer trau flor l'ametller
- Aigua al febrer, bona pel sementer
- Pel mes de febrer, un dia dolent i els altres també
- De febrers, n'hi ha pocs de bons
- El Febrer és molt traïdor, borrascós i gelador
- Febrer ventós, cara de gos
- El mussol, pel Febrer, ja es menja un pa sencer
- Pel Febrer, abriga't bé
- Pel Febrer, set capes i un barret
- Mata més el Febrer que el carnisser
- Sol de Febrer, emmascara com un calderer
- Si el Febrer riu, el fred reviu
- La neu de Febrer, marxa com un llebrer
- Quan la Candelera riu, el fred és viu. Quan la Candelera plora, el fred és fora



L'Ós de Prats de Molló

D'INTERÈS

LA FIRA MEDITERRÀNIA DE MANRESA OBRA LA SEVA CONVOCATÒRIA 2010



La Fira Mediterrània de Manresa ha obert la convocatòria 2010 per a les companyies i grups que vulguin optar a formar part de la tretzena edició d'aquest certamen estratègic en el mapa dels mercats d'espectacles configurat pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la

Generalitat de Catalunya. La data límit de presentació dels projectes serà **divendres 26 de març de 2010**.

La Fira tindrà lloc entre el **4 i el 7 de novembre de 2010**.

Consulteu els requisits a **www.firamediterrania.cat**

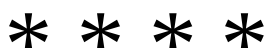
AJUTS PER LA CREACIÓ I PRODUCCIÓ D'ESPECTACLES DE DANSA

Ésdansa, el Festival Internacional de música i Dansa de Les Preses, ha convocat uns ajuts biennals per la creació i producció per espectacles de dansa. La convocatòria 2010 per aquesta primera edició ja està oberta. Es poden presentar propostes **fins el 13 de febrer de 2010**.

Les bases es poden consultar a **www.esdansa.cat** i a **www.olot.cat/cultura**.

NOU LLIBRE DE JOSEP BARGALLÓ

El dissabte 23 de gener de 2010 s'ha presentat a l'Auditori de Música de Vila-seca el llibre de Josep Bargalló **"Balls i danses de les comarques de Tarragona. Vol. VI: el Baix Penedès i el Tarragonès"**, editat per la Diputació de Tarragona.



NOTÍCIES DIVERSES

PER MOLTS ANYS !

Complir aniversaris sempre és positiu, es van sumant experiències i es van consolidant actituds, ensems que els esbarts s'expressen cada vegada amb més convicció i amb més talent artístic.

Enguany aconsegueixen anys tots els esbarts, però especialment els següents en fan:

25 Esbart Vila d'Esplugues

25 Esbart Sant Feliu de Boixalleu

50 Esbart Joventut Nostra de Barcelona

PER MOLTS ANYS A TOTS I GRÀCIES PER LA VOSTRA FEINA !

Agrupament.-



AQUEST MES DESTAQUEM

EL CARNAVAL DE SOLSONA, FESTA D'INTERÈS TURÍSTIC NACIONAL

Dates d'enguany: de l'11 al 17 de febrer

A Solsona celebren un Carnaval Rural. La Catalunya interior té un Carnaval emblemàtic, el de Solsona, on tot s'hi val, sobretot riure's d'un mateix, del veí, del mort i de qui el vetlla.

Sabeu quin és el renom dels solsonins ?

Doncs són cridats amb el renom de MATA RUCS.

L'origen d'aquest nom ens l'explica una llegenda, o no:

Ja fa molts anys, explica la gent, va néixer al campanar una mala herba que no hi havia manera de treure. A algú se li va acudir fer-hi pujar un ruc per què se la mengés. Al ruc el van lligar pel coll, i cap amunt. El ruc va morir, no sabem però si va aconseguir menjar-se l'herba.



Aquest fet va donar lloc al sobrenom de Mata Rucs i a l'origen d'un dels carnavals més emblemàtics del País. La Festa comença amb la bramada del ruc, la pujada i la penjada d'aquest animal al campanar, deixant anar, quan és a dalt, una impressionant pixada que mulla a tothom. No cal dir que avui en dia l'animal no és tal animal, sinó que és un element figurant de la festa i que el ruc de veritat està còmodament a l'estable. El ruc és un element central però al Carnaval de Solsona hi trobarem la resta de figures festives de la capital del Solsonès: la Vaca, el Bou, els Gegants Bojos, les Cuques, el Mussol, la Draca i els Caps Grossos.

Els personatges més bojos del Carnaval són els Gegants Bojos, que no paren de giravoltar al so de la música del pasdoble Bufí, peça solsonina que ara és l'himne de la festa. Cal estar al tanto, els gegants et poden donar un bon mastegot que et pot fer perdre la vertical. Una bona manera de fer participar al públic i que no perdi l'atenció del que passa a la plaça. No s'hi val a badar. La nit del dissabte al diumenge és una nit on el Carnaval es manifesta amb tot el seu poder de convocatòria. Arribat el matí, ens esperen unes necessàries sopes escaldades que ens ajuden a estar desperts i en forma per continuar la festa amb el Ball dels Gegants i de les Bèsties. No us perdeu, però, la resta d'activitats que els solsonins ens han preparat.

Organització: Inicialment el Carnaval de Solsona, el van anar organitzant els joves del poble, dins un grup anomenat Les Joventuts Solsonines... i a partir de l'any 1977, es va crear l'Associació de Festes del Carnaval de Solsona, entitat cultural sense ànim de lucre, encarregada de la preparació i execució de la festa. Aquesta entitat, composta per entre 10 i 25 membres actius (depèn de l'any), i amb uns aproximadament 700 socis i sòcies, és la propietària de tots els elements folklòrics així com de totes les carrosses, disfresses, material variat, etc. que s'utilitzen per a la preparació i execució del Carnaval.



Més informació:
www.carnavalsolsona.com



SABÍEU QUE ?...

CRÒNICA DE L'ANTONI ARIAS

Hi ha més d'una versió sobre l'origen de la paraula esbart. Hem sentit moltes vegades que va ser en mossèn Cinto Verdaguer el que va dir en veure les faldilles de les noies voleiar que semblaven un esbart d'ocells.

En canvi fixem-nos el que ens diu el diccionari de la dansa (1).

“Nom genèric adoptat pels grups i associacions que modernament s'han dedicat al conreu i propaganda de la dansa popular catalana tradicional”.

L'adopció d'aquest mot és deu indirectament al poeta Mn. Jacint Verdaguer. Un grup de literats de la ciutat de Vic, amics dels costums tradicionals i de les velles coses, instaurà unes reunions que tenien lloc a la Font del Desmai a les afores del mateix Vic. En aquelles reunions eren comentades les manifestacions literàries i artístiques de la Catalunya renaixent. Per iniciativa de Mn. Cinto aquell cenacle fou batejat amb el nom *d'esbart de Vic*. A mitjans de l'any 1901, entre els components del selecte esbart, s'inicià la idea de recollir i estudiar els nostres balls per fer-los reviure o propagar-los i amb intenció de foragitar certes danses modernes, forasteres i de mal gust. A aquest fi fou constituït un grup dins la societat Catalunya Vella amb el nom *Esbart de dansaires de Vic*, que realitzar els primers treballs de restauració de la dansa popular catalana

La sessió inaugural d'aquest esbart fou el 1902 al teatre principal de Vic. Van interpretar el Ball pla d'Olot, el Ball del Ciri, l'Hereu Riera, un Contrapàs (no se sap quin) l'Esquerrana i el Ball de les Cintes.

Les principals autoritats vigatanes entre les que hi havia Lluís B. Nadal, Eduard Subirà i el Dr. Federic Casimiro van recolzar la recerca de balls populars i a l'esbart de Vic també es recolliren la Bolangera, el Ballet, la Dansa de Castellterçol, el ballet Cerdà entre d'altres. A partir d'ara van continuar la tasca de divulgació entitats com el foment de la sardana o l'associació de lectura catalana que van fundar un grup de dansaires amb el nom de *esbart de l'Associació de lectura* l'any 1908. Aquest fou en realitat el primer esbart de dansaires fundat a Barcelona.

(1) DICCIONARI DE LA DANSA, DELS ENTREMESOS I DELS INSTRUMENTS DE MÚSICA I SONADORS. Volum 1er (Francesc Pujol i Joan Amades).

La consulta es pot fer a l'Agrupament d'Esbarts Dansaires o a la Biblioteca de Catalunya.

Us informem que podeu comprar-ho:
www.trito.es



DANSES POPULARS DEL MES

SEGONS EL CALENDARI DE DANSES TRADICIONALS CATALANES DE LLUÍS PUIG

Dia 3

- Bot a la Terra Alta, la Dansada
- La Fatarella a la Terra Alta, la jota de tortada

Dia 5

- Arnes a la Terra Alta, la dansada

Dies 7 i 8

- Esponellà al Pla de l'Estany, ball del tortell

Dia 8

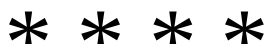
- Tivissa a la Ribera d'Ebre, ball de coques
- Bagà al Berguedà, ball cerdà i la Bolangera

Dia 12

- Les Roquetes al Garraf, ball de cintes, bolangera, cercolets, bastons i panderetes

Dia 14

- Bagà al Berguedà, ball cerdà



EL SURO DEL PUNT

L'Esbart Eudald Coma, de Ribes de Freser estaria interessat en fer un intercanvi amb un altre esbart. Tanmateix, enguany organitzarà una trobada d'esbarts el **dissabte dia 31 de juliol** a la seva Vila. Interessats contacteu la Marta al correu electrònic: **mgiraltp@uoc.edu**

L'Esbart Sant Marçal cerca director/a.
Contacte: Andreu Sala **627 902 920**

L'Esbart Dansaire de La Múnia (Alt Penedès) necessita director/a pel seu cos de dansa. Interessats, truqueu al **93 891 80 84**.



ESTUDI D'UNA TRADICIÓ

EL TIO TIO DE VINÇÀ, TRADICIÓ DE CARNAVAL AL CONFLENT



Una tradició catalana, esdevinguda una especialitat de Vinçà, una forma carnavalesca d'una hora o dos amb un ritual ben establert. I sobretot una verdadera festa de poble.

Introducció

A Catalunya Nord tothom ha sentit parlar del "**Tio Tio**". Al sud de les Alberes, si molt poca gent en coneix el ball, sí que molts en saben la cançó, prova que en temps passat devia ser practicat a tot arreu. Malgrat això es troba pocs documents sobre aquesta festa. El folklorista Joan Amades li dedica dues pàgines al seu "Costumari" però no entra massa dins la descripció ni l'origen d'aquesta celebració. El "Tio Tio" de Vinçà al Conflent, sembla que sigui una variant que s'ha conservat amb més tipisme. En canvi, no es practica amb la forma lúdica de Prats de Molló o de Sant Llorenç de Cerdans al Vallespir. En aquest poblet del Conflent, el "Tio Tio" és part integrant i obligatòria de les festes de Carnaval. Com a poble de tot temps molt religiós, (el sobrenom de Vinçà és "Vinçà la santa") les festes, esbarjos i fins i tot les celebracions d'origen o de substrat pagà, hi tenien molta popularitat amb activa participació col·lectiva. Qui més que un poble que respecta perfectament la quaresma desitja més grans festes i orgies per preparar-se al dejuni ?

Descripció

El "Tio" és un tros de soca o de branca gruixuda, que hom utilitza sobretot per "mantenir" el foc a la llar. Es deixava eixugar a vora de la xemeneia per fer focs al moment oportú. A les Illes Balears, és un tros de tronc d'arbre guardat especialment pel dia de Nadal. En temps molt antic, aquest tronc servia per a crear el foc. En aquest costum rau de la veneració que se li porta. L'origen del "Tio Tio" es perd a la nit del temps puix que és una forma de celebrar l'any nou, que començava al mes de Març a l'antic calendari romà. Però encara es pot situar més antigament quan se sap que, amb el nom de "Pillarí pica foc", existeix a les contrades muntanyenques de la Catalunya oriental un joc d'infant que recorda l'antiga manera de produir el foc, fregant un tros de fusta de figuera sobre un tio. El "Pallarí pica foc" era també un cant que es cantava durant la processó del "Tio Tio" de Perpinyà, i és també el nom que porta el ball del "Tio Tio" a molts pobles de la Catalunya central. "Pallari" que no té significat en català actual podria ser un derivat de Pal·las la deessa del foc dels grecs. Aquests, celebraven l'any nou el 23 de març, els Salis, els sacerdots amb roba blanca eren els "Saltadors de Mart", ballaven, brandant les espases cap el cel. L'objectiu era de foragitar tots els mals esperits que havien entrat a la ciutat durant l'hivern. Unes voluntats que retrobem amb el "Tio Tio". Alguns etnògrafs de l'estat francès han relligat el "Tio Tio" amb el "souffle au cul" del Llenguadoc, però un ball semblant existeix a Catalunya de manera totalment separada del "Tio Tio". Es diu el "ball de la manxa". Els dansaires es persegueixen bufant-se amb una manxa, l'un al cul de l'altre, vestits de camises de nit com pel Tio Tio. Pel que fa els "fecos" de Limós, també presentat com similar al "Tio Tio", és un ball de Moliners celebrant la venta de la farina a l'estat espanyol. Doncs res a veure amb una celebració del foc, o de l'any nou.

Personatges principals

Davant de tothom hi ha l'Escombraire. Tot i ballant, seguint el compàs de la cançó, escombra el camí que segueix aquesta processó paròdica, potser un antic ritu purificador. És ell qui anuncia l'arribada del Tio i senyala a l'orquestra, que ha de tocar la música del Tio. Segueix aquest paròdic el "llibre", un volum immens (1,5 metre x 1 metre), posat sobre una catra de fusta estacada a l'espatlla d'un home fort. El segueixen dues o tres persones amb fanals, fent llum a una altra persona que escriu sobre el llibre, amb una ploma d'oca. O, més bé, fa veure que escriu, sobre el llibre, tot els esdeveniments de l'any. Ara ve't aquí "el Ballaire", "el que mana el Tio" o també anomenat "el que balla el Tio", portant barretina i faixa vermelles, vestit amb camisa blanca, armilla i pantalons retallats negres. A Vinçà, aquest personatge és l'únic que porta un cornet de paper

estacat al darrera. Aquest paper és el "Tio". Tres o quatre personatges intenten amb espelmes de calar-hi foc. "El que mana el Tio" és l'únic que no té camisa de dormir ni farina a la cara. Vénen després "els joves" que, a bracet, per grup de quatre, se segueixen per formar el cor de la processó. Tenen tots la cara enfarinada i, a la mà, una espelma encesa que serveix només a fer llum. Quan arriba el Tio a la sala de festes, s'apaguen totes les bombetes elèctriques. "Els Joves" avancen i reculen tot i cantant les cobles següents.

*"Jo te l'encendré
el Tio, el Tio
Jo te l'encendré, el Tio de paper
Tu me l'encendràs pas
el Tio, el Tio
Tu me l'encendràs pas, el Tio de pedaç".*

Tanquen la processó "els clarins". Són tres o quatre persones amb clarins que reprent el "Tu me l'encendràs pas " contestant a la cobla.

Ritual del Tio Tio

La nit de carnaval, al voltant les onze, els protagonistes es reuneixen al "Cafè de França" situat a prop de la sala de festes. Dins la rera sala la gent es prepara: farina a la cara, camisa i gora de nit,... També es beu grans glopades de rom, totades a l'ampolla mateixa, com xarop. És que el ball del "Tio Tio" sol ser molt violent i no cal sentir els petacs. Una vegada vestit, un grup format pels més antics ballaires té d'anar a pregar "el que mana el Tio". Aquest d'antuvi i per joc refusarà, el temps que s'acabin les ampolles. Fa "empipar" els joves fent-los esperar com si volia encara més marcar el trencament generacional. Mentrestant al carrer, de bracet, tothom comença a cantar, cridar i empaitar-se. Fins al moment que arriba el "ballaire". Es planta plan al davant com un pastor i dirigeix el seguici fins a la sala de festes. El conjunt canta el "Tio Tio". Quan encara la processó és al carrer, l'escombraire penetra a la sala i aixeca una escombra de fusta, com si "desteranyinava"el sostre. A la sala de festa on la gent està ballant, el públic ja mirava cap a la porta. És el pànic! Les mares que tenen fills petits els porten corrent al balcó per assistir a la festa al resguard. La gent gran es col·loca el més lluny possible del recorregut del Tio i es resguarda rera els seients o en els corns de la sala. La "processó" entra. Avançant i reculant al ritme de la cançó, fa el torn de la sala. El "ballaire", amb un bastó de canya d'uns vuitanta centímetres, mantingut amb les mans per damunt del cap es posa a bellugar, gira, salta, remena les natges per mor que no se li pogués encendre el paper. Els seus salts s'assemblen una mica els passos de sardanes. El bon ballaire és qui aconsegueix fer tres, quatre o cinc voltes de la sala de festes. Una feina esgotadora. Una de les seves facècies més apreciades és quan tot d'una, amb un cop, el "Tio" de paper atuda les espelmes. A Vinça tenen fama de grans ballaires de "Tio": el senyor Joan Serradell (que el va dirigir durant 22 anys) i el senyor Inglès dit "Nonis". Quan el "Tio" s'ha encès, l'orquestra accelera progressivament el ritme. El "llibre", "l'escombra" "el ballaire", i els "clarins" s'aparten. Només queden "els joves", que sempre a bracet corrent de més en més rabent al torn de la sala. El ball es transforma en una correguda boja i confusa. Cauen els uns sobre els altres fent uns pinyons de vint, trenta o cinquanta persones. El públic els ajuda a alliberar-se, i tornen a córrer amb més velocitat, percutant els espectadors. L'equip de rugbi sencer hi participa. Sovint s'acabava amb un nas trencat, celles obertes i camises de nits sangonoses com a davantals de carnisser. Es conta que uns empleats municipals, encarregats de la neteja de la sala, un any, van trobar les bragues d'una o altres balladores. En cap moment ningú no tira farina a la cara del públic.

Simbòlica del ritual

El "Tio Tio" ha viscut moltes alteracions i transformacions, però, sembla que sempre ha segut una derisió de les processons religioses, tant nombroses al Vinça del temps antic. Antigament festa de l'any nou i, més antigament, potser festa excepcional del carnaval. Aquest escombraire, purifica el camí del Tio , el llibre representa la memòria dels fets i gestos de la vida del poble on s'hi confessen, jutgen, i reconeixen els pecats comesos al llarg de l'any, s'hi descriu la mala conducta de la gent del vilatge, una manera d'exorcitzar el mal que cada comunitat porta en ella mateixa. Remarquem la noció de jutjament i confessió col·lectiva del poble. El gran llibre pot ser també la Bíblia, i l'escriptor serveix per burlar-se dels "marxant d'encres" o "pixa tinters" és a dir els que fan ofici on és necessita escriure, gent poca estimada per la societat rural. El que

s'havia escrit simbòlicament era llegit al moment de cremar el "rei" del carnaval. Aquesta pràctica es va perdre quan es va començar a fer tot en francès. El llibre també servia per a allistar tots els carros de carnaval, any rera any amb la llur descripció i el nom dels participants. Hom el conservava al cafè Trinqué però els propietaris successius del cafè l'han fet desaparèixer. El "ballaire", ell, simbolitza l'any vell i totes les malifetes passades. Intentava escapar a la seva execució (purificació pel foc), esperada per tot els joves. Els "joves" ells, simbolitzen la força, el coratge, la bellesa i la joia. Són l'esperança del poble. Hom desitja que escollessin un nou camí sense reiterar les errades senyalades al "Gran Llibre". Quan el Tio (o tros de paper) s'ha consumit, l'any vell és mort, deixa lloc un any nou i a la joventut que el festeja, sense límit a la seva joia. Quan el "Gran Llibre" es tanca, són oblidats tots els pecats, perdonades totes les faltes. El foc purificador ha fet el seu ofici. Tota les espelmes han desaparegut. Visca l'any nou !!!

Els altres Tio Tio

Amb nom de Pallarí, de "Tio Fresco" o de "Tio Tio", el "Tio" es troba a tots els Països Catalans encara que no sigui que a vilatges molt disseminats. Es troba també tota mena de balls o jocs amb característiques molt semblant. A Prats de Molló, a l'Alt Vallespir, és un joc, no té res de processonari, excepte en el fet que els balladors se segueixen un rera l'altre, provant de cremar-se un tros de paper que cadascú porta al darrere, cada persona que s'el deixa encendre és apartada i el guanyador és el que queda amb el paper intacte. Es retroba amb aquesta forma a la Garrotxa, es fa també així a Perpinyà. A l'Empordà alguns pobles canten el Tio Tio, amb algunes variants, quan porten a cremar el rei del carnaval. A molts llocs de les comarques septentrionals del Principat es troba el ball, i el tros de paper és retallat en forma de ninot, (així com els que s'enganxen d'amagat a l'esquena de la gent per Sants Innocents). Al Pallars es diu "Tio Fresco", i recorda més el de Vinça, dins el seu ritual. Només un ballaire porta una perruca feta de palla, molt llarga que li arriba fins els peus. I tothom, l'empaita amb una espelma a la mà per encendre-li. A la part sud de Catalunya, al pla de Barcelona i València, també es persegueix només un sol ballaire. A vegades a Girona, a la Garrotxa i a l'Empordà el Tio Tio acaba el carnaval. A Sant Llorenç de Cerdans es retroba l'escombraire, però escombra el final del ball. A Prats de Molló la fila de ballaires comença amb una escombra i s'acaba amb una "manxa". Retrobem també arrels del Tio Tio dins el "Ball de les Gitanes" del Vallès, on els ballaires tenen un ninot de paper estacat a l'esquena. El "Tio Tio" com a joc, ha perdut tota la seva simbòlica possessionaria, el guanyant és elegit a vegades rei de carnaval, és sempre el culte de la força i de la traça. Com a única persona amb paper perseguida per tothom és la víctima expiatòria és la representació de l'enemic, del mal que cal purificar pel foc.

Podreu veure en viu aquest Tio Tio de Vinça el dissabte dia 6 de març.

Estudi fet per en Joan Miquel Torron.-

Aprofitem per informar-vos que aquest ball s'ha enregistrat en el CD "cap els 25" de l'Agrupament d'Esbarts Dansaires que presentem a l'Arboç el diumenge dia 28 de febrer.



COL·LABORACIONS

POTSER EN FAN UN GRA MASSA



Cada cop estic més convençut que al capdavant s'arribarà a realitzar aquella mena d'axioma admès en la *XII Jornada d'Estudis Sardanistes* celebrada a Raïmat, Segrià, l'any 1971, quan la llarga dictadura encara era ben viva i anhelàvem la llibertat del nostre país, que tant costa d'arribar. Érem conscients, molt conscients de les virtuts de la sardana, de totes les seves virtuts i del seu llegat històric, cultural i tradicional, amb aquell cert to de llegenda afegit, que des de sempre li ha vingut fent d'aurèola, i que li va comportar les més altes cotes d'acceptació popular; també per la seva escaïença d'eina eficient de reivindicació nacional. I, cal dir-ho també, possiblement amb més romanticisme que no pas realisme, pensàvem que quan tindriem el país normalitzat la sardana acabaria essent "només una dansa"; que seria una dansa en el seu aspecte lúdic i imbuïda de l'esperit de la terra, però només una dansa. Ens vàrem arribar a creure que la sardana acabaria sent una peça de museu i una altra digníssima dansa en el repertori dels esbarts.

Sembla, doncs, que en aquest aspecte d'evolucionar, però cap al museu, es pot acabar fent una antipàtica realitat, encara que per uns altres motius ben diferents i no tan convenients, amb unes altres connotacions ben distintes de les que es preveïen en els conciliàbuls d'aquells temps amb tanta necessitat d'autoexigències i de tanta foscor, perquè encara que cal admetre que en alguns aspectes possiblement tinguem una mica més de clàrícia, tampoc no estem en condicions de fer rebaixes ni de fer rebuig de res. De res! Encara menys de la sardana.

Per això jo demanaria als nostres esbarts que es vagin preparant -els que encara no la tinguin en el seu repertori, que em sembla que són molt pocs els que la hi tenen- per a incorporar la nostra dansa nacional en el seu catàleg tal qual ens ha arribat fins als nostres dies, perquè no se n'acabi perdent la seva essència, atès que pel camí que anem -si és que d'això se'n pot dir un camí- d'ací a quatre dies haurà evolucionat tant -per a bé o per a mal-, que no la coneixerem i acabarem perdent bous i esquelles. Jo no sóc d'anar a veure concursos, la majoria em cauen molt lluny i actualment el meu estat físic tampoc no m'ajuda gens. Però no fa gaire, crec recordar que era en un programa de Nydia, de TV3, vaig veure una part d'un concurs de colles i em vaig quedar al·lucinat, si allò era l'evolució de la sardana que baixi Déu i que ho vegi!, vaig pensar.

A part d'alguns acataments inexplicables de les noies, vaig veure una colla concreta que sort que les noies portaven pantalons!, perquè en un moment determinat de la dansa les vaig veure evolucionant d'esquena als balladors i plantar-se de cap per avall, amb les mans a terra i els peus a dalt, aguantades pels nois a l'alçada del seu cap. Jo no sé si aquella positura es prodiga gaire sovint en els concursos, però a mi em va fer molt mal efecte, francament. Em sembla que no sóc gens nyeu-nyeu i certes exposicions femenines ben al contrari m'encanten, però allò se suposava que era l'evolució d'una dansa tradicional! Mare de Déu! Semblava més un número de circ que no pas una dansa. ¿Aquesta és la nova sardana? ¿Voleu dir que anem bé per aquest camí? Potser sí que hi ha alguns punts, diríem que més discrets que puguin resultar poc o molt atractius i innovadors, i s'hi puguin incorporar, però algunes "postures" jo diria que tenen molt poca gràcia.

És per això, hi insisteixo, que jo recomanaria als nostres esbarts, abans que aquella sardana tan nostrada no es perdi del tot rere una pretesa modernitat, que ells l'adoptin per a salvar-la. Que la incorporin al seu repertori abans que no s'acabi pervertint la seva essència. Talment com hi ha als zoològics de tot el món animalons protegits, recollits per a salvar de la seva desaparició llurs espècies, potser caldria que s'anés fent talment amb la sardana. Potser sí que al final hi arribaríem a atansar els joves, i els no tan joves, a la sardana si les noies les anem posant de cap per avall, però sense pantalons. Que també seria una manera d'evolucionar! No sé si arribarà a passar tot això, i qui sap si sóc jo qui s'equivoca, però a mi em sembla que n'estem fent un gra massa.

Ricard Jové i Hortonedà.-

FIA FAIA A LES VILES DE BAGÀ I SANT JULIÀ DE Cerdanyola

La Fia-faia és una festa ancestral, prové del culte al sol pràcticament generalitzat en les antigues religions de base agrària, aquest culte grava sobretot en torn als solsticis, antigament el 24 de juny i el 24 de desembre, que amb el canvi de calendari es va moure uns dies.

L'Església en expandir-se per l'antic territori de l'Imperi Romà integrà força elements dels cultes anteriors, cristianitzant-los. El solstici d'estiu es converteix en Sant Joan i El solstici d'hivern es va veure convertit en la diada de Nadal. La progressiva importància del Nadal cristià ha ofegat el ritus anteriors, sols se'n mantenen algunes reminiscències, el tió en seria un de ben estesa, la Fia-Faia una altra molt més minoritària, que actualment es celebra a les poblacions de Bagà i Sant Julià de Cerdanyola, a l'Alt Berguedà.

La festa s'inicia la vigília de Nadal, aquell dia en el moment del capvespre, cadascuna de les dues poblacions encén una foguera a la muntanya, en un turó amb vistes a la posta del sol, des d'allà el foc és transportat al centre del poble per un grup de fallaires en una vistosa davallada nocturna, i en arribar reparteixen el foc a la resta de fallaires.

Quan les torxes queden curtes, es fa una foguera amb les restes, sobre la que solen saltar els joves i al seu voltant es forma una rotllana de cant, foc i ball.

A Sant Julià de Cerdanyola es balla la dansa de la Fia-Faia i es fa un tast de pa torrat amb all-i-oli de codony acompanyat de porrons de cava.

Enric Martínez Escuder.-



ENREGISTRAMENTS

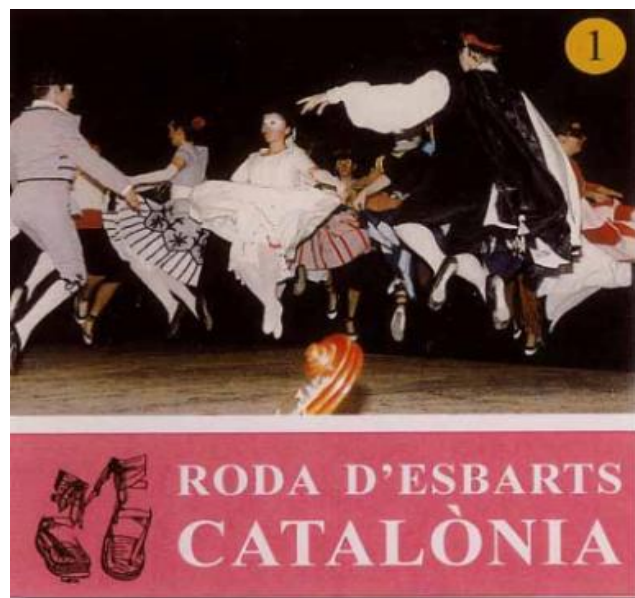
8 CD'S AMB MÚSICA DE BALLS PER ESBARTS

Us comuniquem que els amics de la **Roda d'Esbarts Catalònia** posa a la vostra disposició una sèrie de **8 CD'S** amb música de balls per Esbarts. El preu de cada unitat és de 10,00 € en concepte de col.laboració + 1,60 € per despeses d'enviament. Podeu fer la vostra comanda a l'E-mail : **rodaescatalonia@ya.com**

Cal incloure les següents dades: nom de l'Esbart (si s'escau), nom i cognoms de la persona de contacte, telèfon i/o mòbil (preferentment mòbil) i l'E-mail.

Detall del CD'S

Ref. 2002: Ball Pla de la Pobleta de Bellveí - Ball de la Civada - Ball Pla de Capellades - Xarancó del Ripollès - Ball de tres de Castelló d'Empúries - Ball de Cintes del Vallès - Punxonet de Tarragona - Ball de bastons de Vilanova - Quadrilla de Martorell - Divertiments - Es Jaleo - La Verema



Ref. 2003: L'Estapera - Ball de Bombers - Ball de Bastons de Malpàs - El Patatuf de Pineda - Ball de Ballestes de Vic - Pasdoble del ball de gitanes de Mataró - Entrada de Ball - Espolsada de Calella - Andorranes - El Moscardó - El Xirimiri - Ball de la civada - Ball de Nans vells - Ball joc muntanyenc - Ballet de Muntanya de Folgueroles

Ref. 2004: Ball de la Filada - Ball de Dimonis - Ball de Cercolets de Tarragona - Ball de coques de Prades - El Xiriminimi - Dansa a la villareta - Entrada de ball de Caldes - La Galop del Pallars - Ball de pastors - Copeo de muntanya - La Maniera - A una plaça de Sóller - Dansa Galana -

Ref. 2005: Ball de cascavells de Súria - Ball de coques de Mont-roig del Camp - Dansa de Sant Adrià - Ball de cercolets d'Arenys de Mar - El Balhano - Ball de bastons de Lleida - La Ratolinesa - Ball dels xatos - Ball Francès d'Enviny - La Marsuliana - Ball de la cirera

Ref. RODA A01: Ball de Pedretes - La Morisca - La Patum - Ball Pla de Canejan - Ball de nans - La Galop del Pallars - Ball del vano i el ram de Sant Cugat - Ball de Ntra. Sra. de Bellvitge - Ball Pla de cavallets - Els Espantalls - Entrada del Ball de gitanes

Ref. RODA A02: La Bolangera de Cabrera - El Patatuf de Sant Climent - Ball de tres - El Contrapàs de Sant Genís - Punta i taló de Povellar - L'Esquerrana - L'Eixida - el Rotlletó - Ball de cintes de la Garriga - Ball dels dotze mesos - polca Piqué - Ball de bastons de Vilanova

Ref. RODA A03: Les Majorales - La gala - Ball de faixes - La Dansa de Castellterçol - Ball de coques de Prades - L'Espolsada de Premià - La Trencadansa - Ball de panderetes de Vilafranca - Ball de Cercolets

Ref. RODA A04: Rentadores de riu - Ball de la bandera - El Carnestoltes - Danses de Sant Antoni - Danses de Vilanova - Ball de Garrofins - Ball de Gitanes de Castellbisbal - Jota de Reguers - l'Entrellissada - La Filosa - Ball de mocadors de Gurb - La Patatuf de Sant Iscle

Tanmateix la Roda disposa d'una bona quantitat de partitures de ballets per a Cobla que posa a la disposició de tots els Esbarts que ho necessitin.

Més informació: www.rodaesbartscatalonia.tk/



L'AGRUPAMENT D'ESBARTS DANCERS
agraeix la col·laboració de totes i tots
els que fan possible el
PUNT INFORMATIU



Per rebre el Punt Informatiu gratuïtament al teu correu electrònic,
cal subscriu-te enviant-nos un e-mail a : agrupament@agrupament.com

WWW.ESBARTS.CAT